

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i:	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Dyddiad y Cyfarfod:	17 Ionawr 2023
Teitl:	Siarter Archwilio Mewnol 2023/2024
Pwrpas yr adroddiad:	Rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i Aelodau'r Pwyllgor am y Siarter Archwilio Mewnol

Mae safon priodoledd 1000 Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) yn ei gwneud yn ofynnol i bob gweithgaredd archwilio mewnol gadw 'siarter archwilio mewnol'. Dogfen ffurfiol yw'r siarter sy'n diffinio diben y gweithgaredd archwilio mewnol, ei awdurdod a'i gyfrifoldeb ynghyd â sefydlu rôl archwilio mewnol o fewn y sefydliad.

Cafodd Siarter Archwilio Mewnol (AM) Cyngor Sir Ceredigion ei chymeradwyo'n ffurfiol ym mis Medi 2013 ar yr un pryd â chyflwynwyd Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus. Mae'r Rheolwr Corfforaethol Archwilio Mewnol wedi adolygu'r siarter yn rheolaidd gan ei diweddarau yn ôl yr angen. Mae pob fersiwn a ddiweddarwyd wedi'u cymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Mae Siarter AM 2023/24 wedi'i hadolygu a'i diweddarau gan yr RhCAM. Mae'r Siarter wedi'i hail-strwythuro a'i diweddarau yn unol ag argymhellion Asesiad Ansawdd Allanol y gwasanaeth AM i gynnwys:

- Mae'r Siarter bellach yn cynnwys cyflwyniad i esbonio pwrpas Siarter Archwilio;
- Prif amcanion Archwilio Mewnol a sut maen nhw'n cael eu cyflawni;
- Cyfrifoldebau y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i Archwilio Mewnol;
- Cyfrifoldebau'r Prif Swyddog Cyllid i Archwilio Mewnol; a
- Strwythur adnoddau a staffio cyfredol y Gwasanaeth AM.

Argymhelliad:	Cymeradwyo'r Adroddiad
Rhesymau dros y penderfyniad:	Er mwyn cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus
Atodiadau:	Siarter Archwilio Mewnol 2023/2024
Pennaeth y Gwasanaeth:	Elin Prysor Swyddog Arweiniol Corfforaethol Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro
Swyddog Adrodd:	Alex Jenkins Rheolwr Corfforaethol - Archwilio Mewnol
Dyddiad:	2 Rhagfyr 2022

GWASANAETHAU
CYFREITHIOL A
LLYWODRAETHU

LEGAL AND GOVERNANCE
SERVICES



SIARTER ARCHWILIO MEWNOL INTERNAL AUDIT CHARTER

Adroddiad wedi'i baratoi gan: Alex Jenkins,
Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol

Dyddiad cyhoeddi: 2 Rhagfyr 2022

Cyflwynwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio:
17 Ionawr 2023

CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus 2017 yn seiliedig ar elfennau gorfodol Fframwaith Arferion Proffesiynol Rhyngwladol (IPPF) y Sefydliad Archwilwyr Mewnol (IIA). Maent wedi'u hanelu at yr holl swyddogion a rhanddeiliaid priodol, ac maent yn diffinio natur ac yn amlinellu'r egwyddorion sylfaenol ar gyfer archwilio mewnol yn y sector cyhoeddus yn y DU.
- 1.2 Mabwysiadodd Llywodraeth Cymru Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) o 1 Ebrill 2013 ac maent yn gymwys i bob darparwr gwasanaeth archwilio mewnol yn y sector cyhoeddus. Maent yn llywodraethu'r fframwaith y mae Adran Archwilio Mewnol (AM) Cyngor Sir Ceredigion (y Cyngor) yn gweithredu yn unol ag ef.
- 1.3 Mae'n ofynnol i'r Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol ddiffinio pwrpas, awdurdod a chyfrifoldeb y gweithgarwch archwilio mewnol mewn Siarter flynyddol a'i chyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w chymeradwyo.
- 1.4 Mae gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor wedi mabwysiadu Datganiad Cenhadaeth ac Egwyddorion Craidd Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.
- 1.5 At ddibenion y Siarter AM, bydd y diffiniadau canlynol yn berthnasol o ran cyfrifoldebau mewn perthynas ag Archwilio Mewnol:

Y Bwrdd	Grŵp llywodraethu sy'n gyfrifol am roi sicrwydd ar gyfer risg, llywodraethu a rheolaethau.	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio
Uwch Reolwyr	Uwch swyddogion sy'n gyfrifol am lywodraethu.	Grŵp Arweiniol

Cenhadaeth ac Egwyddorion Craidd

Cenhadaeth Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus ar gyfer y gwasanaeth archwilio mewnol yw:

Gwella a diogelu gwerth sefydliadol trwy ddarparu sicrwydd, cyngor a mewnwelediad gwrthrychol sy'n seiliedig ar risg.

Mae'r egwyddorion craidd sy'n sail i gyflawni'r genhadaeth yn ei gwneud yn ofynnol i'r gwasanaeth archwilio mewnol wneud y canlynol:

- Dangos uniondeb,
- Dangos cymhwysedd a gofal proffesiynol dyladwy,
- Bod yn wrthrychol ac yn rhydd o ddylanwad gormodol (annibynnol),
- Alinio â strategaethau, amcanion a risgiau'r sefydliad,
- Wedi'i leoli'n briodol gydag adnoddau digonol,
- Dangos ansawdd a gwelliant parhaus,
- Cyfathrebu'n effeithiol,
- Darparu sicrwydd sy'n seiliedig ar risg,
- Bod yn graff, yn rhagweithiol a chanolbwyntio ar y dyfodol,
- Hyrwyddo gwelliant sefydliadol.

DIFFINIAD

Yn ôl Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus, mae'r diffiniad o Archwilio Mewnol fel a ganlyn:

Mae Archwilio Mewnol yn weithgarwch annibynnol, sicrhau gwrthrychedd ac ymgynghori sy'n ceisio ychwanegu gwerth a gwella gweithrediadau'r sefydliad. Mae'n helpu sefydliad i gyflawni ei amcanion trwy fabwysiadu dull systematig, disgybledig o werthuso a gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheoli a llywodraethu.

PWRPAS

2.1 Mae Archwilio Mewnol yn swyddogaeth sicrwydd ac ymgynghori sy'n rhoi barn annibynnol a gwrthrychol i'r Cyngor trwy werthuso effeithiolrwydd yr amgylchedd rheoli, rheoli risg a phrosesau llywodraethu sydd yn eu lle i gyflawni ei amcanion.

2.2 Prif amcanion Archwilio Mewnol yw:

- Rhoi sicrwydd a chynghor annibynnol i reolwyr a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar reoli risg, llywodraethu a rheolaethau mewnol.
- Darparu gwasanaeth archwilio o safon, annibynnol a gwrthrychol sy'n ateb anghenion y Cyngor yn effeithiol, yn ychwanegu gwerth, yn gwella gweithrediadau ac yn helpu i ddiogelu adnoddau cyhoeddus.
- Cynorthwyo i sicrhau bod amcanion y Cyngor yn cael eu cyflawni.
- Rhoi cynghor a chymorth i reolwyr er mwyn gallu cynnal amgylchedd rheoli effeithiol.
- Hyrwyddo diwylliant gwrth-dwyll, gwrth-lwgrwobrwyo a gwrth-lygredd o fewn y Cyngor er mwyn helpu i atal a chanfod twyll ac ymchwilio i honiadau o dwyll, llwgrwobrwyo, llygredd ac afreoleidd-dra arall.

2.3 Mae Archwilio Mewnol yn cynorthwyo'r Cyngor i gyflawni ei amcanion trwy fabwysiadu dull systematig a disgybledig o werthuso a gwella effeithiolrwydd prosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu'r Cyngor.

Mae'r rheolaethau mewnol sy'n cael eu hystyried gan Archwilio Mewnol yn cynnwys:

- Cysondeb gweithrediadau neu raglenni gydag amcanion a nodau sefydledig a pherfformiad effeithiol
- Effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd gweithrediadau a'r defnydd o adnoddau
- Cydymffurfio â pholisïau, cynlluniau, gweithdrefnau, cyfreithiau a rheoliadau arwyddocaol
- Dibynadwyedd ac uniondeb prosesau rheoli a gwybodaeth ariannol gan gynnwys y gallu i adnabod, mesur, dosbarthu ac adrodd am wybodaeth o'r fath
- Diogelu asedau

AWDURDOD A HAWL MYNEDIAD

- 3.1 Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i bob Cyngor 'gynnal archwiliad mewnol effeithiol i werthuso effeithiolrwydd ei brosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu'.
- 3.2 Mae Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 yn ei gwneud yn ofynnol i bob awdurdod 'wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol' a sicrhau bod un o'r swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny.
- 3.3 Mae cyfrifoldebau'r Prif Swyddog Cyllid (Adran 151) i'r swyddogaeth Archwilio Mewnol wedi'u nodi ym mhwynt 1.8.2 o Gyfansoddiad y Cyngor.
- 3.4 Mae'r RhCAM yn adrodd yn swyddogaethol i'r Bwrdd (Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio).
- 3.5 Mae'r RhCAM yn adrodd yn sefydliadol i'r Swyddog Arweiniol Corfforaethol – Cyfreithiol a Llywodraethu / Swyddog Monitro.
- 3.6 Lle yr ystyrir ei fod yn angenrheidiol er mwyn gallu cyflawni dyletswyddau'n briodol, mae gan y Rheolwr Corfforaethol Archwilio Mewnol hawl i gael mynediad uniongyrchol at y Prif Weithredwr, y Swyddog Monitro, y Prif Swyddog Ariannol, unrhyw swyddogion allweddol eraill ac unrhyw Aelod etholedig, i gynnwys Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 3.7 Mae gan archwilwyr mewnol hawl mynediad hefyd at y canlynol:
- Mynd i mewn i unrhyw eiddo neu dir y Cyngor ar unrhyw amser rhesymol,
 - Cael mynediad i'r holl asedau, cofnodion, dogfennau, gohebiaeth a systemau rheoli sy'n ymwneud ag unrhyw drafodion ariannol a thrafodion eraill y Cyngor,
 - Mynnu cael a derbyn unrhyw wybodaeth ac esboniadau o'r fath yr ystyrir eu bod yn angenrheidiol ynghylch unrhyw fater sy'n cael ei ystyried / archwilio,
 - Ei gwneud yn ofynnol i unrhyw un o weithwyr y Cyngor roi cyfrif am arian parod, storfeydd neu unrhyw eiddo arall y Cyngor sydd o dan ei reolaeth, a
 - Chael mynediad at gofnodion trydydd parti, megis contractwyr neu asiantaethau partneriaeth, yn unol â'r telerau cytundebol perthnasol.
- Mae hyn yn rhan o Reoliadau Ariannol y Cyngor a'r Gweithdrefnau Ariannol Cysylltiedig sydd i'w gweld yng Nghyfansoddiad y Cyngor.
- 3.8 Mewn sefyllfaoedd rheoli brys / argyfwng llym yn unig, gellir galw ar staff archwilio i wneud gwaith nad yw'n waith archwilio dros dro. Os gwneir cais y RhCAM fydd yn penderfynu neilltuo adnoddau ac yn cytuno ar gylch gorchwyl clir. Rhoddir gwybod i Gadeirydd neu Is-Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Swyddog Monitro a'r Prif Swyddog Ariannol/Swyddog Adran 151.

COD MOESEG

- 4.1 Mae Archwilio Mewnol yn gweithredu yn unol â Chod Moseg Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) trwy ystyried yr egwyddorion a'r rheolau sy'n cwmpasu uniondeb, gwrthrychedd, cyfrinachedd a chymhwysedd.
- 4.2 Yn ogystal disgwylir i archwilwyr mewnol gadw at ofynion unrhyw gorff proffesiynol arall y maent yn aelod ohono, yn ogystal â Chod Ymddygiad y Cyngor ar gyfer Gweithwyr sy'n cael ei ategu gan 'Saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus' (a elwir hefyd yn Egwyddorion Nolan), h.y. anhunanoldeb, uniondeb, gwrthrychedd, atebolrwydd, bod yn agored, gonestrwydd ac arweinyddiaeth.
- 4.3 Mae staff Archwilio Mewnol yn llofnodi cadarnhad blynyddol i gadarnhau eu gwybodaeth am y gofynion hyn a'u bod yn cydymffurfio â nhw.

ANNIBYNIAETH A GWRTHRYCHEDD

- 5.1 Nid oes gan y RhCAM a'i staff unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw swyddogaethau gweithredol neu swyddogaethau nad ydynt yn ymwneud ag archwilio, i sicrhau bod barnau a phenderfyniadau proffesiynol diduedd ac effeithiol yn cael eu gwneud bob amser.
- 5.2 Ychwanegwyd Swyddog Llywodraethu at y Strwythur yn ystod 2020/21, ond mae'r RhCAM yn cyfarwyddo'r gwaith o ran archwilio yn unig e.e. mapio sicrwydd. Mae'r holl waith llywodraethu arall yn cael ei gyfarwyddo gan y Swyddog Monitro.
- 5.3 Mae'n ofynnol i archwilwyr unigol ddangos agwedd ddiduedd at waith i sicrhau y bydd unrhyw benderfyniad neu farn archwilio a ddarperir yn ddiduedd ac yn wrthrychol ac yn seiliedig ar y ffeithiau profedig sydd ar gael. Mae'r holl wybodaeth a ddarperir yn cael ei hystyried yn ôl ei rhinweddau ei hun gan nad yw'n bosibl arddel dull un ateb yn addas i bawb mewn amgylchedd mor amrywiol.
- 5.4 Mae'n ofynnol i staff ddatgan unrhyw fuddiant a allai effeithio ar eu gwrthrychedd mewn datganiad ysgrifenedig blynyddol i'r RhCAM, yn ogystal ag yn unol â pholisi corfforaethol y Cyngor ar ddatgan a chofrestru lletygarwch a buddiannau. Felly mae'r RhCAM yn gallu cynllunio sut i neilltuo gwaith er mwyn osgoi'r risg o unrhyw wrthdaro buddiannau.
- 5.5 Gall gwrthrychedd gael ei amharu pan fydd staff yn adolygu gweithgarwch y bu ganddynt gyfrifoldeb gweithredol amdano yn flaenorol. Felly, ni chaniateir i archwilwyr mewnol a benodir o'r tu mewn i'r Cyngor gynnal archwiliad sy'n ymwneud mewn unrhyw ffordd â'u swydd flaenorol am o leiaf blwyddyn ar ôl eu penodi.
- 5.6 Gall cyfrifoldeb hirdymor am archwilio adran / gwasanaeth penodol hefyd effeithio ar wrthrychedd; felly mae neilltuo gwaith archwilio arferol (e.e. rheolaethau allweddol gwasanaethau canolog), lle bo hynny'n ymarferol, yn destun cylchdro blynyddol.
- 5.7 Bydd y RhCAM yn cadarnhau yn yr Adroddiad Blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bod y gwasanaeth archwilio mewnol yn sefydliad annibynnol. Os bu unrhyw amharu ar annibyniaeth neu wrthrychedd caiff hyn ei ddatgelu.

ATEBOLRWYDD / CYFRIFOLDEB

- 6.1 Mae'r RhCAM yn gyfrifol am reoli'r gweithgarwch archwilio mewnol yn effeithiol yn unol â 'Chenhadaeth', 'Egwyddorion Craidd', 'Diffiniad o Archwilio Mewnol', 'Cod Moeseg' a 'Safonau' Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS).
- 6.2 Mae Archwilio Mewnol yn gyfrifol am werthuso holl brosesau'r Cyngor gan gynnwys prosesau llywodraethu a phrosesau rheoli risg. Mae hefyd yn cynorthwyo'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i werthuso ansawdd perfformiad archwilwyr allanol a hyrwyddo cydgysylltiad da rhwng archwilio mewnol ac allanol.
- 6.3 Mae Archwilio Mewnol hefyd yn cyfrannu at gyflawni amcanion y Cyngor trwy ddarparu gweithgarwch cynghori ac ymgynghori yn ymwneud â llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth ar weithredu neu ddatblygu systemau a gweithdrefnau newydd neu sydd eisoes yn bodoli. Gall hefyd werthuso gweithrediadau penodol ar gais y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio neu reolwyr fel y bo'n briodol. Rhoddir cyngor heb ragfarn ar hawl yr adran AM i adolygu a chymryd camau pellach yn ddiweddarach.
- 6.4 Mae'n ofynnol i'r RhCAM greu Siarter AM blynyddol a gaiff ei chyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w chymeradwyo a/neu roi mewnbwn (ond nid ei chyfarwyddo).
- 6.5 Bydd Strategaeth a Chynllun Archwilio yr adran AM yn cynnwys gofynion adnoddau ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf. Bydd y RhCAM yn cyfleu effaith cyfyngiadau adnoddau a newidiadau interim pwysig i'r uwch reolwyr a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.
- 6.6 Fel arfer bydd adroddiad ysgrifenedig yn cael ei baratoi gan AM a'i gyhoeddi gan y RhCAM ar ddiwedd pob archwiliad a'i ddsbarthu fel y bo'n briodol. Bydd yr adroddiad yn cynnwys ymateb y rheolwyr, y camau unioni a gymerwyd ac sydd i'w cymryd, a dyddiadau targed ar gyfer camau gweithredu yn y dyfodol. Bydd AM yn cynnal archwiliad dilynol o'r holl wendidau sylfaenol ac arwyddocaol, a chyflwynir adroddiad arnynt.
- 6.7 Mae Archwilio Mewnol yn ymrwymedig i Bolisi Iaith Gymraeg yr Awdurdod. Pan fydd gwasanaeth yn dymuno cynnal adolygiad trwy gyfrwng y Gymraeg, bydd AM yn ceisio defnyddio staff sy'n siarad Cymraeg ac yn cynhyrchu'r holl ohebiaeth, adroddiadau a chynlluniau gweithredu yn Gymraeg.
- 6.8 Mae'r farn archwilio mewnol blynyddol ar sicrwydd yn seiliedig ar ganfyddiadau AM o'r holl adolygiadau archwilio a gynhaliwyd yn ystod bob blwyddyn. Mae'r farn hon yn ategu'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
- 6.9 Yn seiliedig ar ei weithgarwch, mae Archwilio Mewnol yn gyfrifol am adrodd am achosion pwysig o ddod i gysylltiad â risg a materion rheoli a adroddwyd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac uwch reolwyr, gan gynnwys risgiau twyll, materion llywodraethu a materion eraill sydd eu hangen neu sy'n ofynnol.

6.10 Mae cyfrifoldebau'r RhCAM i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cynnwys:

- Cyflwyno'r Siarter Archwilio Mewnol i'w chymeradwyo,
- Cyflwyno'r Cynllun a Strategaeth Archwilio Mewnol seiliedig risg i'w cymeradwyo,
- Cyflwyno'r cynllun adnoddau archwilio mewnol fel rhan o'r Cynllun Archwilio,
- Cyflwyno Adroddiadau Cynnydd rheolaidd ar weithgarwch a pherfformiad AM trwy gydol y flwyddyn (a fydd hefyd yn tynnu sylw at unrhyw gyfyngiadau staffio neu adnoddau cyllidebol y mae'r RhCAM yn eu hystyried yn bryder i ddarpariaeth gwasanaeth AM),
- Rhoi crynodeb o'r holl wendidau sylfaenol ac arwyddocaol a ganfuwyd yn ystod adolygiadau archwilio, a'r camau unioni a argymhellir i'w cymryd gan wasanaethau,
- Adrodd am unrhyw achosion lle mae rheolwyr yn gwrthod gweithredu'r camau unioni a argymhellir, yn enwedig y rhai mewn meysydd risg uchel,
- Darparu Adroddiad Blynyddol gyda'r farn archwilio flynyddol i'w gymeradwyo,
- Darparu Adroddiad Atal Twyll blynyddol yn amlinellu'r gwaith rhagweithiol ac adweithiol a wneir gan AM yn y maes gwaith hwn, ac
- Adrodd ar ganlyniadau Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella (QAIP) Archwilio Mewnol i gynnwys asesiadau mewnol ac allanol.

6.11 Mae Cylch Gorchwyl* y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi ei gyfrifoldeb i ddarparu ffocws annibynnol a lefel uchel ar drefniadau archwilio, sicrwydd ac adrodd y Cyngor sy'n sail i lywodraethu a safonau ariannol da'.

6.12 Rhaid i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio 'sicrhau bod systemau llywodraethu a rheolaeth fewnol y Cyngor yn effeithiol, gan gynnwys trefniadau ar gyfer sicrhau gwerth am arian, cefnogi safonau a moeseg ac ar gyfer rheoli achosion lle mae'r awdurdod yn agored i risgiau o dwyll a llygredd, a sicrhau bod gwasanaethau archwilio mewnol y Cyngor yn gweithredu yn unol â gweithdrefnau y cytunwyd arnynt'.

6.13 Mae Cylch Gorchwyl* y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn nodi ei gyfrifoldebau i Archwilio Mewnol fel:

- Cymeradwyo'r Siarter Archwilio Mewnol, y Cynllun Archwilio Mewnol seiliedig ar risg a newidiadau interim pwysig i'r Cynllun Archwilio Mewnol a gofynion adnoddau.
- Ystyried adroddiad blynyddol y RhCAM.
- Ystyried cynigion a wnaed mewn perthynas â phenodi unrhyw ddarparwyr allanol gwasanaethau archwilio mewnol.
- Gwneud ymholiadau priodol i reolwyr a'r RhCAM i benderfynu a oes unrhyw gyfyngiadau amhriodol o ran cwmpas neu adnoddau.
- Ystyried adroddiadau gan y RhCAM ar berfformiad Archwilio Mewnol, gan gynnwys: Adroddiadau Cynnydd, Adroddiadau Gweithredu gan Reolwyr, canlyniadau'r Rhaglen Sicrhau Ansawdd a Gwella ac achosion o ddiffyg cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS).
- Cefnogi cyfathrebu effeithiol â'r pennaeth archwilio.
- Comisiynu gwaith gan Archwilio Mewnol.

* Rhan 3.3 o Gyfansoddiad y Cyngor.

ADNODDAU PRIODOL

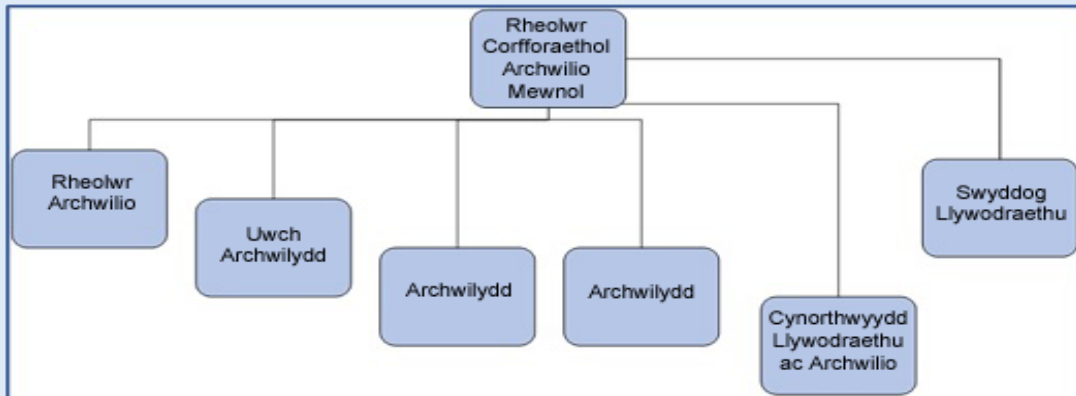
7.1 Mae'r RhCAM yn astudio ar gyfer cymhwyster IIA, wedi mynychu Rhaglen Hyfforddiant Rheolwyr y Cyngor ac yn Dechnegydd Atal Twyll Achrededig. Mae ganddo brofiad archwilio mewnol eang ac yn cydymffurfio â'i ofynion datblygiad proffesiynol parhaus (DPP) priodol, yn ogystal â system arfarnu perfformiad corfforaethol y Cyngor.

7.2 Mae'r Rheolwr Archwilio (RhA) hefyd yn astudio i fod yn aelod o'r IIA (Sefydliad Archwilio Mewnol).

7.3 Mae'r RhCAM yn gyfrifol am:

- Recriwtio staff priodol, yn unol â pholisïau a phrosesau Adnoddau Dynol y Cyngor, sydd â'r wybodaeth, y cymwysterau, y cymwyseddau, y sgiliau, y profiad a'r priodoleddau personol sy'n ofynnol i gyflawni'r cynllun archwilio;
- Defnyddio darparwyr arbenigol lle bo'n briodol;
- Asesu archwilwyr unigol o bryd i'w gilydd yn erbyn y sgiliau a'r cymwyseddau a bennwyd ymlaen llaw; a
- Darparu unrhyw anghenion hyfforddi neu ddatblygu a nodwyd yn barhaus.

7.4 Rheolir yr holl staff yn uniongyrchol gan y RhCAM. Cymeradwywyd y strwythur staffio presennol gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 10 Mawrth 2022.



7.5 Mae gan bob aelod o staff gyfrifoldeb i gynnal system gwerthuso perfformiad y Cyngor i gofnodi datblygiad eu sgiliau a'u profiad eu hunain.

7.6 Adroddir ar y gyllideb archwilio mewnol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Cyngor i'w chymeradwyo'n flynyddol fel rhan o gyllideb gyffredinol y Cyngor.

7.7 Bydd y RhCAM yn codi pryderon gyda'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio os oes unrhyw faterion pwysig yn codi sy'n peryglu'r gwaith o gyflawni'r cynllun archwilio, yn enwedig os yw hyn yn effeithio ar ddarparu'r sicrwydd blynyddol oherwydd cyfyngiadau o ran adnoddau. Mae'r RhCAM yn cwrdd â Chadeirydd a Dirprwy Gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio cyn pob cyfarfod.

GWRTH-DWYLL

- 8.1 Cyfrifoldeb rheolwyr yw rheoli'r risg o dwyll a llygredd. Ni all gweithdrefnau AM yn unig, hyd yn oed pan gânt eu cyflawni gyda gofal proffesiynol dyladwy, warantu y bydd twyll neu unrhyw gamddefnyddio yn cael ei ganfod. Fodd bynnag, mae AM yn ystyried y risg o dwyll wrth gyflawni ei weithgareddau.
- 8.2 Mae Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo y Cyngor (i Gwrthwyngalchu Arian) yn ei gwneud yn ofynnol i reolwyr hysbysu'r RhCAM am bob twyll, llygredd neu amhriodoldeb a amheuir neu a ganfyddir. Gall y Swyddog Arweiniol Corfforaethol dan sylw hysbysu'r Swyddog Adran 151, y Swyddog Monitro neu'r RhCAM, a fydd yn ymgynghori â'r Prif Weithredwr, os oes angen.
- 8.3 Pan gaiff ei hysbysu am amheuaeth o dwyll, llygredd neu amhriodoldeb, bydd y RhCAM yn cymryd camau priodol yn unol â Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo y Cyngor er mwyn i'r mater gael ei ymchwilio'n briodol a chymryd y camau priodol y maent yn eu hystyried yn angenrheidiol i gynorthwyo gyda'r ymchwiliad i amheuaeth o dwyll neu llygredd.
- 8.4 Dylai rheolwyr anfon canlyniad yr holl weithgareddau ymchwilio i'r RhCAM i'w gynnwys yn Adroddiad Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo Blynyddol Archwilio Mewnol.
- 8.5 Ar hyn o bryd mae AM yn cydlynu cyfranogiad y Cyngor yn y Fenter Twyll Genedlaethol orfodol lle mae data o brif systemau'r Cyngor yn cael eu paru'n fewnol â data a gyflenwir gan Awdurdodau Lleol eraill ac asiantaethau allanol i ganfod gweithgarwch twyllodrus posibl.
- 8.6 Mae'r Cyngor wedi ymrwmo i ymarfer y Fenter Twyll Genedlaethol fel arf atal twyll yn ogystal â chanfod twyll. Mae camau gweithredu a gweithgareddau pellach sydd ar waith i gefnogi ymwybyddiaeth o risgiau twyll sy'n dod i'r amlwg yn cynnwys:
- Monitro ac ymateb i rybuddion twyll (NAFN, rhwydweithiau ehangach, cymheiriaid, ac ati);
 - Aelodaeth a chyfranogiad gweithredol mewn rhwydweithiau a grwpiau proffesiynol (Tisonline, KHub, ac ati);
 - Mae gan y Cyngor Strategaeth Atal Twyll, Llygredd a Llwgrwobrwyo (i gynnwys Gwrthwyngalchu Arian);
 - Mae Archwilio Mewnol yn cynnig cyngor i wasanaethau ar weithredu systemau a phrosesau newydd i sicrhau bod rheolaethau mewnol effeithiol yn cael eu cynnal;
 - Mae Swyddogion enwebedig y Cyngor yn ymgymryd â hyfforddiant twyll amrywiol i gynnal gwybodaeth ac arbenigedd; ac
 - Archwiliadau rheolaeth ariannol allweddol ac archwiliadau sy'n cwmpasu moeseg.
- 8.7 Bydd AM yn adrodd ar yr holl waith atal twyll a wneir yn flynyddol i'r Bwrdd.

A E Jenkins

Rheolwr Corfforaethol – Archwilio Mewnol

2 Rhagfyr 2022